

ד' בכסלו, תשע"ה. 21.11.2017

גיליון מס' 585

פרשת ויצא

רחל, לאה וביית ישראל

מאת הרב אלישיב קנוהל, כפר עציון

"וַיֹּאמְרוּ כָּל הָעָם אֲשֶׁר בְּשַׁעַר וְהַזְקָנִים עֲדִים, יִתֵּן ה' אֶת הָאִשָּׁה הַבָּאָה אֶל בֵּיתְךָ כְּרַחֵל וּכְלָאָה אֲשֶׁר בָּנוּ שְׂתִימָם אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל" (רות ד,יא).

זוהי עובדה היסטורית, רחל ולאה – שתיהן בנו את בית ישראל. האם יעקב רצה בכך? לא!

יעקב אהב את רחל ועבד בעבורה ארבע עשרה שנה. הפרשה מתארת לנו שלאה הייתה דחוייה בשנים שלאחר החתונה – "וַיֵּרָא ה' כִּי שָׁנוּאָה לְאָה" (כט,לא). טרגדיה נוראה. יעקב לא רצה בלאה, אבל היא כנראה, על פי הפסוקים, רצתה ביעקב. שתי נשים לאיש אחד, ושתייהן אחיות, האחת אהובה ואחת שנואה. "וַאֲשֶׁה אֶל אַחֲתָהּ לֹא תִקַּח לְצֹרֵר לְגִלוֹת עֲרֻנָתָהּ עֲלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ" (ויקרא יח,יח). האם באיסור זה בפרשת העריות מהדהד הסיפור של יעקב עם רחל ולאה? מי יודע? אבל הפסוק משתמש בביטוי 'לצורר' שהשורש שלו הוא 'צרה'. כך נקראת האישה השנייה בלשון חכמים, והדבר מובן.

"כִּי תִהְיֶינָה לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים הָאֶחָת אֲהוּבָה וְהָאֶחָת שְׁנוּאָה וַיֵּלְדוּ לוֹ בָנִים הָאֲהוּבָה וְהַשְּׁנוּאָה וְהָיָה הַבֶּכֶר לְשְׁנוּאָה: וְהָיָה בְּיוֹם הַנְּחִילוֹ אֶת בְּנָיו אֶת אֲשֶׁר יִהְיֶה לוֹ לֹא יוּכַל לְבַכֵּר אֶת בֶּן הָאֲהוּבָה עַל פְּנֵי בֶן הַשְּׁנוּאָה הַבְּכֹר" (דברים כא, טו-טז). גם באיסור זה כל אוזן רגישה תוכל לשמוע את ההד מפרשטנו ומהמשך הסיפור בפרשיות הבאות.

יעקב – הדור השלישי לבית ישראל נבחר ע"י הקב"ה לבצע את המעבר ממצב של אדם יחיד להנהגת משפחה שלמה. אצל משפחתו יתחולל המעבר מהיחיד – אברהם, יצחק ויעקב, אל המשפחה – הרבים, 'בית יעקב'. עם הבחירה הזאת מטיל הקב"ה על יעקב שלא ברצונו את הניסיון הקשה של הנישואין לאשה שאינה אוהבת ואינה רוצה בה. מה לנו בכבשונו של עולם. מדוע הדברים צריכים להתגלגל בצורה כזו? אין לנו תשובה על כך, אבל מה שמונח לפנינו זה מבחן המנהיגות של יעקב. יעקב הוא המנהיג של הבית המורכב הזה, והשאלה העולה היא האם הוא מנהיג את הבית כראוי?

חובה לציין שיעקב מבין שלאה עשתה יד אחת עם אביה לבן במעשה ההונאה שלו. "וַיְהִי בְּבֹקֶר וְהָיָה הוּא לְאָה", זאת אומרת שהיא שותפה למעשה המרמה. אף על פי כן יעקב מקבל את המעשה ולא משליך אותה ממנו. לא ברגע הראשון שהוא עדיין תלוי בלבן ומייחל שייתן לו את רחל, אבל גם לא בהמשך השנים כשהוא כבר בארץ ישראל עצמאי לחלוטין ולא תלוי בלבן כלל.

זוהי מדרגה אחת, בבחינת 'סור מרע' – יעקב נמנע מלבייש את לאה ולהפקירה לאחר שחי אתה כבר חיי אישות. אך אנו מבקשים גם לדעת האם יעקב הצליח להתעלות למדרגה נוספת במבחן הנהגתו את בית יעקב. כאן הסיפור עצמו כפי שמתואר בתורה אינו מחמיא ליעקב. יעקב ממשיך לאהוב את יוסף בנה של רחל יותר משאר ילדיו, הוא מנשא אותו עליהם בדרכים שונות דבר המביא את האחים בסוף הדרך למכירתו של יוסף. "וַיִּשְׂרָאֵל אֶהָב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בְּנָיו כִּי בֶן זִקְנִים הוּא לוֹ וְעָשָׂה לוֹ כְּתֻנֹת פָּסִים: וַיֵּרָאוּ אָחָיו כִּי אֵתוּ אֶהָב אֲבִיהֶם מִכָּל אָחָיו וַיִּשְׁנְאוּ אֹתוֹ וְלֹא יָכְלוּ דַבְּרוּ לְשָׁלֹם" (בראשית לז,ג-ד).

האם הקב"ה מוביל את כל המהלך הזה כדי לגלגל את משפחת יעקב למצרים?

מי יודע מה בסיפור הוא על פי ההנהגה הא-לוהית, ומה בסיפור מתרחש כתוצאה מהבחירה החופשית של האדם? ברור ששני הכוחות משמשים פה בערבוביה. שהרי הפסוק אומר בסוף הסיפור "וְעַתָּה לֹא אֲתִים שְׁלַחְתֶּם אֹתִי הֲנֵה כִּי הָאֱ-לֹהִים..." (בראשית מה,ח). אבל ברור שגם החלטותיו של יעקב מובילות את הסיפור, וזהו מבחן ההנהגה שלו.

זהו מבחנו של יעקב. כנראה בחוש או על פי רוח הקדש הוא יודע שלא צריכה להיות גם כן אשתו וממנה יהיו חלק מילדיו, לכן הוא לא מגרשה כפי שעשה אברהם להגר, ואחר כך לבני הפילגשים, אבל הוא משלם על הכרעה אצילה זו בהמשך חייו מחיר גדול.

הרב אלישיב קנוהל. רבה של **כפר עציון** וחבר הקיבוץ מאז ימיו הראשונים. משמש גם כראש אגף הנישואין בצהר. נשוי למרים למשפחה 11 ילדים וכשלושים נכדים. חיבר את הספר 'איש ואשה' כספר הדרכה לזוגות צעירים ואת הספר 'אכלת ושבעת' העוסק בדיני כשרות. היה עותף לניסוח 'ההסכם לכבוד הדדי'.

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי מופיע באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום [subscribe](#) בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב [unsubscribe](#) בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il